Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
Úrad civilnej ochrany

Príručka pre obyvateľov

OCHRANA OBYVATEĽOV PRED MOŽNÝMI NÁSLEDKAMI CHEMICKÉHO TERORIZMU A BIOTERORIZMU

Bratislava 2004

Vážení obyvatelia,

dostali ste príručku, ktorá poskytuje základné informácie využiteľné pri ochrane života a zdravia pred možnými následkami chemického terorizmu a bioterorizmu.

Pomôže vám osvojiť si postupy a spôsoby činností na ochranu života a zdravia vašej rodiny, spolupracovníkov, či spoluobyvateľov vo vašom najbližšom okolí v prípade teroristickej akcie s použitím toxických chemických látok alebo biologických prostriedkov.

Obsah

1. **MOŽNÉ OHROZENIE OBYVATEĽSTVA**
2. **PRÍZNAKY CHEMICKÉHO A BIOLOGICKÉHO TERORIZMU**
3. **ZÁKLADNÉ POKYNY NA OCHRANU PRI OHROZENÍ**
4. **ANONYMNÉ OZNÁMENIE**
5. **PREVZATIE PODOZRIVEJ ZÁSIELKY**

11. MOŽNÉ OHROZENIE OBYVATEĽSTVA

Chemické ohrozenie

- **môže byť uskutočnené rozptýlením toxických chemických látok do životného prostredia** v kvapalnom, plynnom, práškovom stave alebo použitím aerosólov, **najmä v priestoroch vysokej koncentrácie obyvateľstva** (dopravné uzly, obytné štvrte, futbalové štadióny, amfiteátre, nákupné strediská), alebo **v objektoch a zariadeniach na hromadné zásobovanie** (vodojemy, vodné zdroje, obilné silá, veľkosklady potravín, krmív a pod.).

Vplyv toxických chemických látok na živé organizmy spôsobuje ich poškodenie alebo smrť. U ľudí dochádza najmä k vyradeniu či poškodeniu centrálneho nervového systému, dýchacích orgánov alebo zažívacieho traktu. Pľuzgierotvorné látky spôsobujú bolestivé, ťažko sa hojace rany a odumieranie zasiahnutého tkaniva.

Biologické ohrozenie

spôsobujú pôvodcovia hromadných prenosných ochorení – baktérie, rickettsie, vírusy, pliesne a proteinové toxíny, šírené

- **nainfikovanými prenášačmi** (hmyz, hlodavce, divožijúce zvieratá),
- **kontaminovanými práškami, kvapalinami alebo gélmi – pastami,** šírenými v tubách, ampulkách, listoch a balíkoch, injekciách, kontaminovaných potravinách, nápojoch a krmivách.

Spôsobujú nákazlivé prenosné ochorenia ľudí a zvierat.

2. PRÍZNAKY CHEMICKÉHO A BIOLOGICKÉHO TERORIZMU

Teroristické použitie toxických chemických látok a biologických prostriedkov je zákerné a ráta s oneskorenou reakciou na vzniknutú skutočnosť. Preto je dôležité včas rozpoznať príznaky použitia týchto prostriedkov. **Akým javom je potrebné venovať zvýšenú pozornosť ?**

- počuteľným a viditeľným tlmeným výbuchom munície, po ktorých následne vzniká oblak aerosólu, šíriaci sa v smere prízemného vetra,
- drobným olejovitým kvapkám, jemnému poprašku, viditeľným na teréne s vegetáciou a na rôznych materiáloch,
- zjavnému plošnému poškodeniu a zničeniu vegetácie (nápadná zmena farby, uschnutie),
- známemu aj neznámemu hmyzu (vši, blchy, muchy, kliešte), ktorý sa v teréne pohybuje a šíri v nezvyklom množstve a ročnej dobe, uhynutým hlodavcom, neznámym predmetom a neidentifikovateľným obalom,

- vode v otvorených vodných zdrojoch - riekach, potokoch a rybníkoch – ktorá je nezvykle číra, nakoľko pôsobením toxickej chemickej látky boli zničené bežné drobné organizmy (dafnie, vodomerky, larvy a pod.),
- náhlym hromadným prenosným ochoreniam, ktoré sa bez zjavnej príčiny šíria medzi obyvateľmi a zvieratami, prejavujú sa príznakmi otravy (intoxikácie), zapríčiňujú hromadné poškodenia zdravia, úmrtia obyvateľov a úhyn zvierat.

3. ZÁKLADNÉ POKYNY NA OCHRANU PRI OHROZENÍ

Ak zistíte, alebo máte podozrenie že sa pripravuje teroristická akcia s použitím toxických chemických látok alebo biologických prostriedkov, okamžite volajte telefónne čísla tiesňového volania:

112	**Integrovaný záchranný systém**

alebo

158	**Policajný zbor**
150	**Hasičský a záchranný zbor**
155	**Zdravotná záchranná služba**

Pri volaní na číslo tiesňového volania uveďte

- svoje meno, číslo telefónu odkiaľ voláte,
- čo sa stalo, priestor vzniku a pozorované následky (objekt, ulica, obytný blok, mesto a pod., možné prístupové cesty),
- po ukončení hovoru počkajte na spätný telefonát, ktorým si operátor overí pravdivosť a oprávnenosť volania.

Všeobecné pokyny

- **zachovajte pokoj a rozvahu,** nešírte paniku, pomáhajte zamedziť jej šíreniu,
- **improvizovane si chráňte dýchacie orgány** vlhkou tkaninou,
- **urýchlene opustite ohrozený priestor** kolmo na smer prízemného vetra,
- **po návrate z kontaminovaného priestoru** do budovy (bytu) odložte vrchný odev do igelitového obalu a zaviažte ho. Ak je to možné, osprchujte sa,
- **sledujte informácie z oficiálnych zdrojov** (z televízie, rozhlasu a obecného rozhlasu),
- **plňte pokyny vydané oprávnenými osobami** (starosta obce, primátor mesta, veliteľ zásahu, prednosta obvodného úradu),
- **poskytnite pomoc** najmä deťom, tehotným ženám, starým, chorým a bezvládnym osobám.

Keď zaznie varovný signál

Pri ohrození bude obyvateľstvo varované prostredníctvom nasledovného varovného signálu civilnej ochrany :

	Varovný signál **VŠEOBECNÉ OHROZENIE** sa vyhlasuje dvojminútovým kolísavým tónom sirén a vždy je doplnený slovnou – hovorenou informáciou o podrobnostiach a charaktere ohrozenia.	 **2 min.**

Po jeho vypočutí:

- **ak sa nachádzate v domácnosti – zhromaždite celú rodinu a byt neopúšťajte,**
- **nesnažte sa vyzdvihnúť deti zo škôl a predškolských zariadení, bude o ne postarané,**
- **presvedčte sa, či vo vašej blízkosti nie sú starí ľudia, chorí, neschopní pohybu – pomôžte im,**
- **postarajte sa o deti bez dozoru,**
- **uhaste otvorený oheň,**
- **postarajte sa o domáce a hospodárske zvieratá,**
- **čakajte doma na ďalšie pokyny,**
- **pri pobyte mimo budovu – vyhľadajte čo najrýchlejšie úkryt, poprípade vstúpte do najbližšej budovy,**
- **nevracajte sa domov, zvuk sirény to neprikazuje,**
- **vytvorte izolovaný uzavretý priestor – uzavrite a utesnite okná, dvere a vetráky, odstavte klimatizáciu (netesnosti prelepte páskou, väčšie netesnosti môžete utesniť tkanivami namočenými vo vode s rozpustenými saponátmi),**
- **vyhotovte si improvizované prostriedky na ochranu** dýchacích orgánov, očí a kože z vlastných odevných súčastí a pomôcok a použite ich,
- **nepoužívajte vodu z neznámych a neskontrolovaných zdrojov,** požívajte len vodu a potraviny chránené pevnými a uzatvorenými obalmi,
- **udržujte čistotu** tela i za nepriaznivých podmienok, zbytočne sa nedotýkajte podozrivých predmetov,
- **dodržiavajte** nariadené **hygienické, protiepidemické a protiepizootické opatrenia**, v prípade príznakov ochorenia ihneď vyhľadajte zdravotnícku pomoc,
- **ak cestujete autom a počujete varovný signál, je potrebné auto zaparkovať a ukryť sa v najbližšej budove.**

Po ukončení ohrozenia

	Signál **KONIEC OHROZENIA** sa vyhlasuje dvojminútovým stálym tónom sirén bez opakovania	**2 min.**

Nezabudnite!

- toxické chemické látky a biologické prostriedky sa vo forme oblaku šíria vždy v smere prízemného vetra,
- teroristické napadnutie vyvolá časovú tieseň, do príchodu zásahových jednotiek integrovaného záchranného systému sa musíte spoľahnúť sami na seba, kolegov, rodinných príslušníkov a susedov,
- vyhotovte si improvizované prostriedky individuálnej ochrany z vlastných zdrojov,
- pred účinkami toxických chemických látok si chráňte aj kožu, lebo majú schopnosť prenikať cez ňu dovnútra organizmu; chráňte si oči, ktoré sú najrizikovejšou vstupnou bránou.

Čo robiť, ak bude nariadená evakuácia?

- uhaste otvorený oheň,
- uzatvorte prívod plynu, vody a elektriny,
- pripravte si a vezmite so sebou najnutnejšie veci (doklady, cenné veci malých rozmerov, lieky a pod.). Evakuačná batožina nemôže presiahnuť u dospelých osôb 25 kg na jednu osobu, u detí 15 kg na jednu osobu,
- domáce zvieratá (miláčikov) si vezmite so sebou v prenosných schránkach,
- domáce zvieratá ktoré prežijú samostatne dlhšiu dobu, nechajte doma a predzásobte ich krmivom a vodou,
- uzamknite byt,
- presvedčte sa, či vaši susedia vedia o vzniknutej situácii,
- v prípade, ak sa vo vašom okolí nachádzajú deti bez dozoru, starí alebo nevládni ľudia – pomôžte im,
- dodržujte pokyny osôb a príslušných orgánov, ktoré zabezpečujú evakuáciu.

4. ANONYMNÉ OZNÁMENIE

Anonymné oznámenie o uložení bomby alebo nebezpečnej látky sa často zameriava na vyvolanie strachu a paniky. Ako objekt sú zvolené priestory s väčším sústredením ľudí. Aj keď väčšinou ide o planý poplach, treba počítať s tým, že anonymná vyhrážka môže byť uskutočnená.

Čo robiť po anonymnom oznámení?

- okamžite oznámte udalosť na linku tiesňového volania 112, alebo na telefónne čísla 158 a 150,
- ak sa nachádzate v budove, ktorá je ohrozená, opustite budovu a vzdiaľte sa čo najďalej od tohto priestoru,
- do budovy sa vráťte až na pokyn príslušných orgánov.

5. PREVZATIE PODOZRIVEJ ZÁSIELKY

Po prevzatí listu, resp. balíka zvážte skutočnosti, ktoré vás vedú k názoru, že ide o podozrivú zásielku. Takou môže byť napríklad neočakávaná zásielka od neznámeho odosielateľa s podozrivým rukopisom, zapáchajúca zásielka alebo zásielka s podozrivým obsahom. Po otvorení môže podozrenie vyvolať sypká hmota, neznámy predmet alebo výhražný text.

Čo robiť po prevzatí podozrivej zásielky?

- podozrivú zásielku neotvárajte a netraste s ňou,
- zásielku uložte do igelitového alebo iného vhodného obalu,
- opustite miestnosť, umyte si ruky a udalosť nahláste na linku tiesňového volania 112, alebo na telefónne čísla 158 a 150.